

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

610

UALIMU

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2006

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B, C, D** na **E**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na swali **moja (1)** kutoka katika kila sehemu **B, C, D** na **E**.
3. Sehemu **A** ina alama 40, sehemu **B, C, D** na **E** zina alama 15 kila moja.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali yote katika sehemu hii

1. Eleza kwa nini kujifunza hakupimiki kikamilifu kwa kutumia mitihani pekee.

Kujifunza ni mchakato mpana unaohusisha maarifa, stadi, mitazamo, na tabia, hivyo hauwezi kupimwa kikamilifu kwa mitihani pekee. Mitihani mara nyingi hupima uwezo wa kukumbuka na kuelewa maarifa ya kinadharia kwa muda fulani, lakini haioneshi kikamilifu uwezo wa mwanafunzi kutumia maarifa hayo katika hali halisi ya maisha.

Mitihani hushindwa kupima maendeleo ya kijamii, kimaadili, na kihisia ya mwanafunzi. Mwanafunzi anaweza kufaulu mitihani lakini akakosa nidhamu, ubunifu, au uwezo wa kufanya kazi na wengine, ambavyo ni sehemu muhimu za ujifunzaji.

Aidha, mitihani huathiriwa na mambo ya muda mfupi kama hofu, afya, au msongo wa mawazo. Hali hizi zinaweza kumfanya mwanafunzi ashindwe kuonesha uwezo wake halisi, hivyo kutoa taswira isiyo kamili ya ujifunzaji wake.

2. Eleza namna tofauti za wanafunzi zinavyoweza kuwa chanzo cha changamoto au fursa darasani.

Tofauti za wanafunzi katika uwezo, mitindo ya ujifunzaji, na kasi ya kuelewa huweza kuwa changamoto kwa mwalimu. Mwalimu hulazimika kutumia mbinu mbalimbali ili kuwafikia wanafunzi wote, jambo linalohitaji muda na ujuzi wa ziada.

Tofauti hizi pia zinaweza kusababisha baadhi ya wanafunzi kujiona wamesahaulika au kushindwa kuendana na wenzao, hali inayoweza kushusha motisha na kuathiri ujifunzaji wao.

Hata hivyo, tofauti za wanafunzi ni fursa kubwa darasani. Wanafunzi wanapokuwa na uwezo na mitazamo tofauti, hujifunza kutoka kwa wenzao kupitia majadiliano na kazi za vikundi.

Darasa lenye utofauti humsaidia mwalimu kukuza ubunifu katika ufundishaji na kuwasaidia wanafunzi kujifunza kuheshimu na kuthamini tofauti za watu wengine.

3. Bainisha uhusiano kati ya malengo ya elimu na mbinu za ufundishaji.

Malengo ya elimu huonesha kile kinachotarajiwa kufikiwa katika ujifunzaji, wakati mbinu za ufundishaji ni njia zinazotumiwa kufikia malengo hayo. Hivyo, mbinu za ufundishaji huchaguliwa kulingana na malengo yaliyowekwa.

Iwapo lengo ni kukuza stadi za vitendo, mbinu shirikishi na za vitendo zinahitajika badala ya mihadhara pekee. Mbinu zisizoendana na malengo husababisha malengo kushindwa kufikiwa.

Malengo ya elimu pia humsaidia mwalimu kuchagua mbinu zinazomshirikisha mwanafunzi ipasavyo. Bila malengo wazi, ufundishaji huwa hauna mwelekeo.

Kwa hiyo, malengo na mbinu vina uhusiano wa karibu, na ufanisi wa elimu hutegemea uwiano sahihi kati ya viwili hivyo.

4. Eleza athari za mazingira ya nyumbani katika tabia na maendeleo ya mwanafunzi.

Mazingira ya nyumbani yana mchango mkubwa katika tabia ya mwanafunzi. Malezi yenye upendo, nidhamu, na mawasiliano mazuri hujenga tabia chanya na kujiamini kwa mwanafunzi.

Mazingira yenye migogoro, ukosefu wa uangalizi, au ukatili huathiri kisaikolojia mwanafunzi na kusababisha tabia zisizofaa shuleni kama utovu wa nidhamu au kujitenga.

Maendeleo ya kitaaluma pia huathiriwa na mazingira ya nyumbani. Wanafunzi wanaopata msaada wa masomo, muda wa kusoma, na rasilimali nyumbani huonyesha maendeleo mazuri kuliko wale wanaokosa msaada huo.

Aidha, mitazamo ya wazazi kuhusu elimu huathiri motisha ya mwanafunzi na juhudi zake katika masomo.

5. Eleza kwa nini kupanga somo bila kuzingatia muda huathiri ujifunzaji.

Kupanga somo bila kuzingatia muda husababisha mwalimu kushindwa kukamilisha malengo ya somo. Muda unaweza kuisha kabla ya mada muhimu kufundishwa ipasavyo.

Hali hii huathiri mtiririko wa ujifunzaji kwa sababu baadhi ya wanafunzi hubaki na maswali au mkanganyiko usiotatuliwa.

Kutokuzingatia muda pia huongeza haraka isiyo ya lazima au kuchelewesha shughuli darasani. Haraka huathiri uelewa, wakati ucheleweshaji hupunguza umakini wa wanafunzi.

Kwa hiyo, upangaji wa muda ni muhimu ili kuhakikisha ufundishaji unakuwa na uwiano, mpangilio, na ufanisi.

6. Eleza faida na hasara za ushindani katika elimu.

Ushindani unaweza kuongeza motisha ya wanafunzi kujituma zaidi katika masomo. Wanafunzi hujitahidi kuboresha utendaji wao ili kufikia viwango vya juu.

Ushindani pia unaweza kusaidia kutambua vipaji na uwezo wa juu miongoni mwa wanafunzi, jambo linaloweza kusaidia maendeleo yao ya baadaye.

Hata hivyo, ushindani uliopitiliza huongeza msongo wa mawazo na hofu ya kushindwa. Baadhi ya wanafunzi hujiona duni na kupoteza kujiamini.

Aidha, ushindani unaweza kudhoofisha ushirikiano na mshikamano darasani ikiwa hautasimamiwa vizuri.

7. Eleza athari za matumizi mabaya ya adhabu katika nidhamu ya shule.

Matumizi mabaya ya adhabu hujenga hofu badala ya nidhamu ya ndani. Wanafunzi hutii kwa woga na si kwa kuelewa umuhimu wa tabia njema.

Adhabu kali au zisizo za haki huathiri mahusiano kati ya walimu na wanafunzi. Hali hii hupunguza uaminifu na ushirikiano unaohitajika kwa ujifunzaji.

Matumizi mabaya ya adhabu pia huathiri kisaikolojia mwanafunzi, kusababisha hasira, chuki, au kujiona hana thamani.

Kwa muda mrefu, adhabu isiyofaa hushindwa kurekebisha tabia na inaweza kuongeza matatizo ya nidhamu.

8. Bainisha kwa nini tathmini inapaswa kuambatana na mrejesho wa taarifa.

Tathmini bila mrejesho haimsaidii mwanafunzi kuelewa maendeleo yake. Mrejesho humwonesha mwanafunzi alipofanya vizuri na maeneo ya kuboresha.

Mrejesho humsaidia mwanafunzi kujitathmini na kuchukua hatua za kurekebisha makosa. Bila mrejesho, tathmini hubaki kuwa alama tu.

Kwa mwalimu, mrejesho humsaidia kurekebisha mbinu za ufundishaji kulingana na mahitaji ya wanafunzi.

Hivyo, tathmini yenye tija lazima iambatane na mrejesho unaojenga na wa wakati.

9. Eleza nafasi ya motisha katika kujenga uwajibikaji wa mwanafunzi.

Motisha humfanya mwanafunzi ajione kuwa ana wajibu binafsi katika kujifunza. Mwanafunzi mwenye motisha hujipangia malengo na kufuatilia maendeleo yake.

Motisha huongeza juhudi na uvumilivu wa mwanafunzi katika kukabiliana na changamoto za masomo. Hii hujenga nidhamu binafsi na uwajibikaji.

Motisha chanya, kama pongezi na kutambuliwa, humsaidia mwanafunzi kuona thamani ya juhudi zake na kuwajibika zaidi.

Kwa hiyo, motisha ni msingi muhimu katika kujenga uwajibikaji wa mwanafunzi.

10. Eleza kwa nini elimu ni mchakato endelevu katika maisha ya binadamu.

Elimu ni mchakato endelevu kwa sababu binadamu huendelea kujifunza katika hatua zote za maisha. Maarifa na stadi mpya huhitajika kadiri mazingira na mahitaji yanavyobadilika.

Mabadiliko ya kiteknolojia, kijamii, na kiuchumi hulazimisha watu kujifunza upya ili kuendana na hali ya dunia.

Elimu endelevu humsaidia mtu kuboresha maisha yake binafsi na kuchangia maendeleo ya jamii.

Hivyo, elimu haimaliziki darasani bali huendelea katika maisha yote ya binadamu.

SEHEMU B: SAIKOLOJIA YA ELIMU

Jibu swali moja (1) katika sehemu hii.

11. Mwalimu anaamini kuwa wanafunzi wote wana uwezo sawa wa kujifunza kwa kasi ile ile. Kwa kutumia misingi ya Saikolojia ya Elimu, tathmini mtazamo huo.

Saikolojia ya Elimu inaonesha kuwa wanafunzi hutofautiana katika uwezo, kasi ya kujifunza, na mitindo ya ujifunzaji. Mtazamo kwamba wanafunzi wote wana uwezo sawa ni kinyume na misingi ya kisaikolojia.

Tofauti hizi hutokana na urithi, mazingira, uzoefu wa awali, na hali ya kihisia ya mwanafunzi. Kutotambua tofauti hizi husababisha baadhi ya wanafunzi kubaki nyuma.

Mwalimu anapotarajia kasi sawa kwa wote huongeza shinikizo na msongo kwa wanafunzi wenye kasi ndogo ya kujifunza.

Mwelekeo sahihi ni kutumia ufundishaji unaozingatia utofauti wa wanafunzi ili kila mmoja apate fursa ya kujifunza kwa ufanisi.

12. Mwanafunzi mwenye uwezo mkubwa anaonekana kupoteza hamasa ya kujifunza.

Chambua hali hiyo kwa kuzingatia motisha na hisia.

Kupotea kwa hamasa kunaweza kusababishwa na ukosefu wa changamoto.

Mwanafunzi mwenye uwezo mkubwa akipewa kazi rahisi huanza kuchoka na kupoteza motisha.

Hisia za kutothaminiwa au kutotambuliwa pia huweza kushusha motisha. Mwanafunzi anapohisi juhudi zake hazithaminiwi, huacha kujituma.

Msongo wa mawazo, shinikizo la matarajio, au hofu ya kushindwa pia huathiri hamasa ya kujifunza.

Kwa hiyo, motisha na hisia vina mchango mkubwa katika kuamua kiwango cha hamasa ya mwanafunzi.

SEHEMU C: MITAALA NA UFUNDISHAJI

Jibu swali moja (1) katika sehemu hii.

13. Mtaala unapobadilika bila maandalizi ya kutosha, matokeo huwa duni. Jadili hoja hii kwa mifano.

Mabadiliko ya mtaala bila maandalizi ya walimu husababisha utekelezaji hafifu.

Walimu hushindwa kuelewa malengo na maudhui mapya.

Kwa mfano, kuanzisha mtaala unaohitaji teknolojia bila mafunzo na vifaa husababisha ufundishaji wa kinadharia tu.

Wanafunzi pia hupata mkanganyiko kwa sababu mbinu na matarajio hubadilika ghafla.

Hivyo, maandalizi ya kutosha ni muhimu ili mabadiliko ya mtaala yawe na matokeo chanya.

14.Mwalimu anaposhindwa kubadilisha mbinu za ufundishaji kulingana na somo, ujifunzaji huathirika. Tathmini kauli hii.

Masomo tofauti huhitaji mbinu tofauti za ufundishaji. Kutumia mbinu moja kwa masomo yote hupunguza ufanisi wa ujifunzaji.

Kwa mfano, somo la vitendo likifundishwa kwa mihadhara pekee huathiri uelewa wa wanafunzi.

Kubadilisha mbinu kulingana na somo huongeza ushiriki, motisha, na uelewa.

Hivyo, kushindwa kubadilika huathiri vibaya ujifunzaji.

SEHEMU D: UTAFITI, UPIMAJI NA TATHMINI

Jibu swali moja (1) katika sehemu hii.

15.Mtafiti anafanya utafiti bila kufafanua tatizo vizuri. Eleza madhara ya kosa hilo katika utafiti wa kielimu.

Tatizo lisilofafanuliwa vizuri husababisha kukusanya data zisizo husika. Utafiti hukosa mwelekeo na lengo.

Uchambuzi wa data huwa mgumu na matokeo hushindwa kujibu maswali muhimu ya utafiti.

Mapendekezo yanayotokana na utafiti huo huwa hayana msingi imara na hushindwa kutekelezwa.

Kwa hiyo, ufafanuzi wa tatizo ni msingi wa utafiti wa kielimu wenye tija.

16. Tathmini inayolenga matokeo pekee imekuwa ikipigiwa kelele. Jadili athari zake katika mfumo wa elimu.

Tathmini ya matokeo pekee husababisha kufundisha kwa ajili ya mtihani badala ya kujifunza kwa kina.

Hali hii huongeza shinikizo na hofu kwa wanafunzi na walimu.

Maendeleo ya kijamii, kimaadili, na kihisia ya mwanafunzi hupuuziwa.

Kwa ujumla, mfumo wa elimu hupoteza lengo lake la kumkuza mwanafunzi kikamilifu.

SEHEMU E: MISINGI YA ELIMU

Jibu swali moja (1) katika sehemu hii.

17. Elimu bila maadili inaweza kuwa hatari kwa jamii. Jadili hoja hii.

Elimu bila maadili huzalisha watu wenye maarifa lakini wasio na uadilifu. Hali hii huongeza rushwa na matumizi mabaya ya madaraka.

Jamii hupoteza imani kwa wataalamu wake pale wanapokosa maadili.

Maendeleo ya kweli hayawezi kupatikana bila maadili mema yanayoongoza matumizi ya maarifa.

Hivyo, maadili ni msingi muhimu wa elimu yenye manufaa kwa jamii.

18. Jadili kwa kina uhusiano kati ya elimu na maendeleo ya taifa.

Elimu huandaa rasilimali watu wenye ujuzi na maarifa yanayohitajika katika maendeleo ya kiuchumi.

Kupitia elimu, taifa hupata raia wanaofikiri kwa kina, wabunifu, na wanaoweza kutatua matatizo.

Elimu huimarisha mshikamano wa kijamii, maadili, na uzalendo.

Kwa hiyo, maendeleo ya taifa yanategemea kwa kiasi kikubwa ubora na upatikanaji wa elimu.